

Les fogueres experimentals d'Alacant, punts d'interès de la nit de Sant Joan

Art alternatiu per a cremar

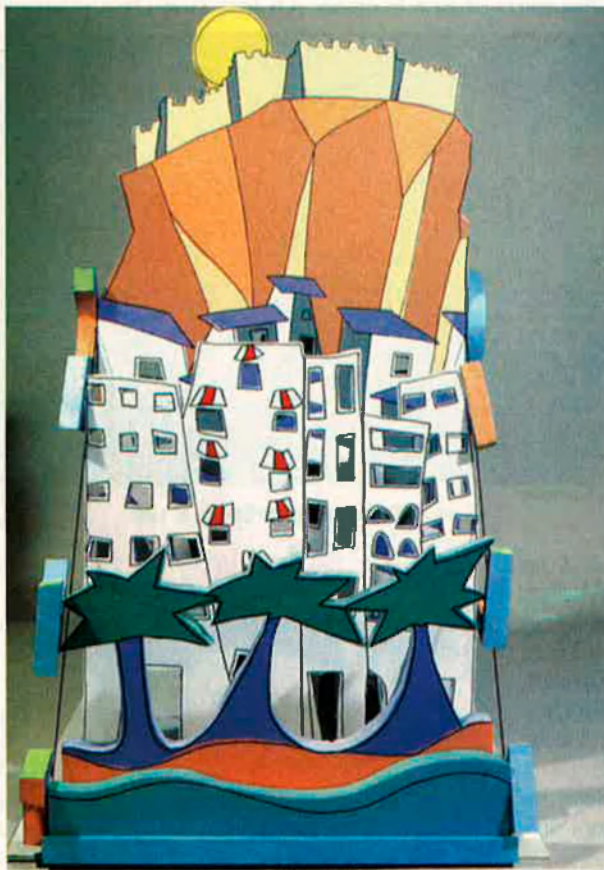
Les Fogueres d'Alacant, que coincideixen per Sant Joan amb la que és considerada la festa nacional dels Països Catalans, se celebren aquesta setmana. Enguany, i com s'ha fet des del 1985, al costat de les fogueres tradicionals, se'n crema una que trenca amb els esquemes tradicionals.

El concurs de les fogueres experimentals arriba enguany a la novena convocatòria en el marc de les festes d'Alacant. I és fàcil constatar el grau d'acceptació que aquesta iniciativa ha tingut en la nit de Sant Joan, només cal visitar l'ampli espai de la plaça de Campoamor i el seu entorn, replet fins al cim —sobretot de gent jove— que acudeix a la cita anual per celebrar l'arribada del solstici d'estiu al costat de la sempre discutida foguera experimental.

En realitat es va convertint ja en costum assistir primer a l'espectacle del foc al barri de residència i després anar a veure o bé la foguera de la plaça de l'Ajuntament o bé la foguera experimental de la Diputació. Potser és una dualitat que no deixa de tenir unes repercussions curioses a molts nivells. Però és un fet constatable.

Cada any —arran de la iniciativa de la convocatòria feta pública per l'Institut de Cultura Juan Gil Albert, de la Diputació d'Alacant— es desenvolupen dues activitats: d'una banda, el concurs anual pròpiament dit, amb l'exposició dels projectes i de les maquetes de les fogueres experimentals als jardins de la Diputació. Entre aquestes propostes serà elegida la foguera de l'any següent. I de l'altra, hi ha la foguera experimental premiada l'any precedent, convertida en gegantí catalitzador festiu durant les jornades que anuncien la Nit de Sant Joan i que culminen amb l'esperat espectacle que tanca la fi de la festa.

Possiblement, quan en 1985 es van fer públiques per primera vegada les bases del certamen, no es podia pensar que els resultats tindrien tanta acceptació popular, dins del context d'unes celebracions festives que, normalment, solen determinar plantejaments més aviat vinculats íntimament a opcions tradicionals. Però certament, a Alacant, la resposta ha sabut har-

Alacant és pla. El foc comença per la part de dalt i va baixant pels tensors sense perill per a la gent.

ARXIU

el passat mes de novembre —en concret els dies 18 i 19— es van programar a Alacant unes jornades d'estudi i discussió sobre el futur de les fogueres experimentals, amb diverses ponències i taules rodones que van analitzar els principals aspectes de la seua incidència estètica, social i professional.

Enguany la foguera experimental construïda —seleccionada en l'edició del concurs de 1992— és precisament la proposta presentada per tres alcoianes: Emília Gisbert, Victòria Romero i Sílvia Garcia, amb el títol *Alacant és pla*, de caràcter totalment escenogràfic, sense pretensions crítiques, dedicada a subratllar el dinamisme i el tarannà obert de la ciutat. Un còmic gegant, amb notes lúdiques, de simplificació formal i amable colorit.

No obstant això, cal puntualitzar alguns aspectes sobre les fogueres experimentals. De bon començament, les bases del concurs feien referència a tota classe de projectes "amb absoluta llibertat de plantejaments, exposats en una memòria i formalitzats en una maqueta, a escala de la foguera experimental, ideada pel concursant o l'equip que desitge presentar les seues aportacions, sense que importe la línia o la tendència estètica de la proposta, ni el seu possible caràcter utòpic".

És a dir, que es tractava de propiciar una possibilitat clarament "alternativa", en què pogueren participar dissenyadors, artistes i qualsevol professional interessat en aquest repte, sense requisits previs ni condicionaments. Un fet, per descomptat,

monitzar sociològicament, en la mesura que ha pogut, totes dues facetes. I aquesta dada no deixa de ser també significativa, dins de la seua puntualitat estricta.

Des d'aquesta òptica, potser val la pena recordar que —anys més tard— també a València, l'IVAJ assumia com a pròpia la iniciativa, i inaugurava la convocatòria de la falla experimental, que ha complert, així mateix, tres edicions. Encara que els resultats, almenys des de la perspectiva popular, de discussió i interès públics no han aconseguit encara —de moment— les quotes d'atenció participativa assolides a Alacant. Tant és així que, per exemple, en

no sempre fàcil de portar a terme, si s'obliden les exigències constructives pròpies del mitjà i la finalitat concreta del projecte.

Però, curiosament, l'autèntic risc que, a parer de molts, amenaça el futur real de les fogueres experimentals és justament no el seu abast utòpic i clarament "experimental", enfront de la tradició, sinó justament el contrari: de les 224 propostes que fins aquesta convocatòria han estat presentades —en les vuit edicions anteriors— la majoria han jugat amb excessiva timidesa a l'hora de plantejar-se seriosament l'abast de la seua experimentació. Han desaprofitat les àmplies bases innovadores que oportunament les facilitava el concurs, i s'han limitat, més aviat, a certs maquillatges estilístics i formalistes —quasi han donat pas a un manierisme reiteratiu— sense plantejar-se conceptualment altres paràmetres, com ara els relatius a la incorporació de determinats materials, a la revisió estructural, als jocs de sinestèsia en els seus efectes, a majors possibilitats participatives en relació amb al públic o a una ocupació espacial de la proposta diferenciada.

Per això seria convenient accentuar més radicalment aquestes opcions experimentals —com ja s'ha apuntat aquí mateix (EL TEMPS, 25-VI-09)— per propiciar una eixida eficaç d'aquest impàs que internament es detecta, en favor d'una renovació experimental clara. Per això s'apela a l'autonomia projectual i no a eclecticismes ni a transaccions reduccionistes, plenes de timideses. Aquestes propostes, o són experimentals o no són. I aquesta és, possiblement, l'única alternativa seriosa que li queda al concurs "des del punt de vista experimental" al marge de l'indiscutible eco popular a què abans es feia referència.

Altrament, ja se sap, sempre es pot escoltar amablement —com ja es va tenir ocasió de fer en les jornades de novembre sobre el tema— els qui "no volen que mui-ra el concurs", encara que en realitat el que desitgen és "neutralitzar-lo/matar-lo" mitjançant subtils adaptacions transaccionals respecte al *status quo* d'una estètica imperant.

Aquí rau l'alternativa. I és oportú subratllar-ho, sense objeccions, en uns moments en què la "bona salut" i la continuïtat de la convocatòria sembla assegurada institucionalment. Cal fiar-se més de la prevenció que de la guarició. I si no temps al temps. I bones festes.

Romà de la Calle

Les vuit convocatòries anteriors

Primer com a fundació pública, disposant d'àmplia autonomia, i després integrat en l'Institut Cultural Juan Gil Albert, el Centro Eusebio Sempere de Arte y Comunicación Visual de la Diputació d'Alacant ha comptat, en la seua constitució i remodelacions, amb tres directors —fins ara—: Segundo García, Vicenta Pastor i Carlos Mateo.

Entre les seues activitats —desenvolupades principalment al voltant de les arts plàstiques—, figura la convocatòria des del 1985 del Concurs de Disseny i Propostes sobre Construccions per al Foc / Fogueres Experimentals.

Les vuit convocatòries hagudes fins a 1992 han comptat un total de 224 projectes presentats, amb una mitjana de 28 participants per edició. 1990 va ser l'any en què s'hi van presentar més maquetes (36), mentre que en 1985 i 1987 només hi va haver 19 participants.

La participació, doncs, ha estat considerable. Els autors dels projectes —individualment o per equips de treball— procedien del País Valencià i de Múrcia, encara que la majoria eren de les ciutats d'Alacant o de València. És molt interessant també destacar que moltes de les propostes estan vinculades a la

Facultat de Belles Arts i a les Escoles d'Arts Aplicades i Oficis Artístics.

Tot plegat, han estat els professionals de les belles arts, els dissenyadors, els constructors de fogueres i els arquitectes els qui en major nombre han presentat treballs al concurs de fogueres experimentals.

Aquesta iniciativa ha fet, sense dubte, que molts professionals s'acostaren per primera vegada a les fogueres, que desenvoluparen en les seues memòries i maquetes diferents anàlisis, estudis i propostes per a la construcció d'aquests monuments efímers destinats al foc: un acostament a la vessant

Any 1987, *Foc i fum*, de Josep Antoni Rovira Pastor i Concepció Gil Risueño.

festiva i cultural, i sociològicament posseeix una interessant significació, gens menyspreable.

Per la seua banda, els jurats han estat compostos, al llarg de les vuit convocatòries, per mig centenar d'especialistes: pintors, escultors i arquitectes (22), crítics d'art, professors d'història de l'art i escriptors (17), artistes foguerers (4) i representants del Centro Eusebio Sempere (10).

El mateix concurs ha anat variant, a través de les convocatòries, el nombre dels premis: dels cinc guardons més dos accés-sits dels primers anys als dos premis exclusius de l'edició de 1992 (sense ampliar-ne per això la quantitat econòmica). Hi ha, per tant, una restricció considerable.

Un altre aspecte certament problemàtic se centra en la dicotomia clara que, en la pràctica, se sol establir entre la paternitat del projecte premiat en primer lloc, en cadascun dels anys (la seua concepció i disseny), i la construcció concreta com a foguera experimental, encomanades a un constructor especialitzat. Les queixes per la falta de coordinació i col·laboració entre aquests dos sectors de professionals a l'hora de realitzar el monument efímer han estat

quasi constants. Fins i tot ignorant totalment el dissenyador amb qui s'havia contractat el compromís de materialitzar el projecte. Sens dubte els efectes d'aquesta mancança de contactes i seguiments del treball no han beneficiat precisament l'èxit de l'experimentació projectada, i s'ha donat més d'un cas d'irregularitats i diferències constructives en relació amb la plasmació fidel del projecte premiat. Un fet que, sense dubte, serà necessari corregir amb vista al futur de les mateixes fogueres experimentals.

Primer premi 1990, *Jocs visuals, foc per als ulls*, de Miquel Àngel Guillén Romeu.

R. C.